

Berettyóújfalu–herpályi templomrom

2010 február 16. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Szegény nagy magyar Alföldünk másfél évszázadig pusztult a török hódoltság alatt, majd újabb évtizedekig sínylette a labanc hadak vonulását. A Mátyás király uralkodása idején (1458–1490) virágzó népes mez?városok tönkrementek, falvak százai t?ntek el a térképr?l. A középkor végén minden önálló településünkön szilárd anyagból épült templom volt, közülük az Alföldön alig pár tucat élte túl a háborúkat. Eredeti állapotban csupán néhány román stílusú és gótikus emlékünk látható – ezek is több korszak nyomait viselik magukon –, és mintegy tíz olyan épületromot ismerünk, amelyeknek megmaradt részletei a már az Árpád-korban is európai színvonalú egyházi építészetünkr?l tanúskodnak. Legtöbbször csak egy falszakasz, kisebb-nagyobb töredék, ritkábban egy félig-meddig épen maradt torony idézi fel tágas síkföldünk fél évezrednél régebbi képét.

Ilyen magányos tornyot találunk a Berettyó partján, a Nagyvárad felé vezet? 42. számú országút közelében. A 15 ezer lakosú, új kelet? város, Berettyóújfalu keleti szeglete ?rzi a XVII. század derekán elenyészett falu, Herpály nevét. A településre vonatkozóan 1372-t?l állnak rendelkezésünkre megbízható adatok; ekkor már nem az ?si birtokosok kezén, hanem a Pásztói, Domoszlói és Rozgonyi családok tulajdonában volt a község. Tudjuk, hogy 1552-ben a Csákyaké, 1604-ben Petneházy Istváné Herpály, végül az 1665. esztendei török defter – adólajstrom – szerint lakatlan. Az 1222. évi Váradi Regestrumban szerepl? kéttornyú, háromhajós bazilika pontos helye viszont több mint egy évszázadon keresztül foglalkoztatta tudósainkat. A váradi püspökség történetét feldolgozó Bunyitay Vince 1883-ra elkészült monográfiájában sokat vitatott, ismeretlen szerzethez köthet? XIII. századi apátságot társított a Berettyóújfalu határában álló csonka toronyhoz, Györffy György ezzel szemben, az általa szerkesztett Árpád-kori Magyarország történeti földrajzában (1963), az 1234-es premontrei kolostorjegyzékben szerepl? Pályi monostorát nem Herpályhoz, hanem a szintén bihari Monostorpályihoz kapcsolta. Az ellentmondást végül az 1970-es években végzett ásatás tisztázta: a herpályi rom feltárult alapfalai kett?s nyugati tornyú, háromhajós épület szerkezetét rajzolják ki, amely kétségkívül szerzetesrendi építkezésre vall. Minden bizonnyal a regestrumban említett, el?kel? nemzetségi alapítású premontrei prépostság maradványát látjuk a Berettyó menti herpályi homokháton.
A téglából épült, tiszta román stílusú templom toronypárjának csak a déli fele maradt meg (az északit 1839-ben bontották le, led?lését megel?zend?). Alsó szintjén keskeny, rézs?s résablakok, az emeleten tágasabbb, osztott ikerablakok láthatók. A sarkok magas, lépcs?zetes támpillérén kívül más építészeti tagozat nem figyelhet? meg. A 32 méter hosszú, 15 méter széles bazilika középhajója egyenes fallal záródó f?szentélyben végz?dik, a mellékhajók kívül egyenes, belül félköríves apszissal záródnak. A pillérek – amint egy darabokból rekonstruált csonk mutatja – idomtéglákból készültek.

Az 1600-as évek óta romladozó csonka torony 1944-ben súlyosan megsérült. A teljes pusztulástól helyi emberek mentették meg. 1973-ra Módy György és Kozák Károly munkája nyomán készült el szakszer? állagmegóvása.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló